

Årsaker til kasting, dødfødte og svakfødte lam

Forfatter

Lisbeth Hektoen, Helsetjenesten for sau

Sammendrag

Årsakene til kasting, dødfødte og svakfødte lam kan være mange. Innsending av foster og lam til obduksjon og nærmere undersøkelse kan være nyttig som del av en utredning av et besetningsproblem.

Publisert

2010

Referanse

Sau og Geit nr. 2/2010

Utskriftsdato

07.12.2023 www.fag.nsg.no

Årsaker til kasting, dødfødte og svakfødte lam

Årsakene til kasting, dødfødte og svakfødte lam kan være mange. Innsending av foster og lam til obduksjon og nærmere undersøkelse kan være nyttig som del av en utredning av et besetningsproblem.

Infeksjoner som årsak

Toksoplasma («kattkastning») er årsak til en stor andel av aborttilfellene som diagnostiseres i Norge. Hos sau skjer smitten hovedsakelig via katteavføring i føret. Det kan forekomme både på beite og ved inneføring. Mus og andre gnagere har ofte smittestoffet i muskulaturen og er med på å opprettholde smitten hos kattene.

Smitte utenom drektigheten gir vanligvis ikke problemer. Hos drektige søyer kan toksoplasma-parasitten gi funksjonssvikt i fosterhinnene, og fosteret kan få ulike skader avhengig av tidspunktet for infeksjon. Ved smitte før dag 55 vil omløp være eneste symptom. Ved smitte midt i drektigheten er

abort 3-4 uker før forventet lamming vanlig. Det er særlig unge søyer som kaster, eldre søyer er ofte smittet tidligere år, og har blitt immune. Søyer som smittes de siste 50 dagene i drektigheten, kan føde levedyktige lam. Toksoplasmose kan også gi både døde og levende lam i samme kull. Dersom et svakt lam klarer de første 1-2 dagene, har det gode sjanser for å leve opp.

Det finnes vaksiner mot toksoplasmose. Den er ikke registrert i Norge, men prøves ut i noen besetninger i Rogaland denne sesongen.

Listeriabakterien kan gi kasting, blodforgiftning, hjernebetennelse, diaré m.m., men hjernebetennelse og kasting opptrer sjelden samtidig. Kasting forekommer ofte sent i drektigheten og er mest vanlig der det føres med rundballer eller silo. Det skyldes at bakteriene finnes i jord og sauegjødning som havner i føret. Jo lavere pH (surhet), jo dårligere trives bakteriene, og pH i surføret bør ikke overstige 5. Gode rutiner

i slåtten er derfor viktig. Bakteriene vil i liten grad overleve i høy.

Campylobacterbakterien kan gi kasting hos søyer de siste to drektighetsmånedene. Den kan gi kasting hos mange søyer på kort tid. Smitte fra søye til søye forekommer. Det er derfor viktig å isolere søyer som har abortert, fjerne fosterhinner og reingjøre bingen. Smitten kan komme inn via småfugl eller livdyrhandel.

Muggsopp i føret og giftstoffer de produserer, kan være årsak til kasting og dødfødsler, men man vet lite om betydningen av dette i saueholdet.

«Fremmede» infeksjoner

Norge ser ut for å være fritt for «smittsom kasting» (enzootisk abort, *Chlamydia abortus*) som er viktigste årsak til kasting hos sau i blant annet Storbritannia. Symptomene ved ny-etablering av sjukdommen, med opptil 35% kasting, er så tydelige at man antar at sjukdommen ikke finnes i Norge, men det er ikke gjort noen større kartlegging. Q-feber er en annen infeksjon som har vært mye i søkelyset i det siste, bl.a. på grunn av store problemer i geiteholdet i Nederland. I Norge er Q-feber så langt ikke påvist hos storfe eller småfe.

Sjokoladebrune kastefoster, som på dette bildet, eller lam på forskjellige utviklingsstrinn kan gi mistanke om toksoplasmose. (Foto: Siv Meling, Norges veterinærhøgskole).

Mange av smittestoffene som forårsaker kasting hos sau kan også forårsake sjukdom og abort hos mennesker. Det gjelder både de vi har i Norge og de vi tror vi ikke har, som Q-feber og enzootisk abort. Det er derfor alltid viktig å ta hygiene og smittebeskyttelse alvorlig. Gravide må være ekstra forsiktige og bør ikke håndtere kastefoster.

Andre årsaker

Mangelsjukdommer kan gi problemer i visse områder og ved ikke-optimal fôring. Jodmangel kan forekomme i innlandet. Selen/Vit. E – mangel kan også gi økt forekomst av dødfødte og svakfødte lam. En rekke andre mangeltilstander (Vit.A, Cu, Co, Zn) kan også ha betydning, men diagnostiseres sjelden i Norge. Bruk av kraftfôr eller mineraltilskudd til søyene gjennom hele drektigheten er det viktigste forebyggende tiltaket.

Underfôring øker risikoen for dødfødte og svakfødte lam. Fosterhinnene utvikles særlig mellom dag 30 og 90 i drektigheten, og underfôring av søyene i denne perioden reduserer utviklingen av fosterhinnene og øker risikoen for oksygenmangel på slutten av drektigheten. Underfôring på slutten av drektigheten forårsaker sjeldnere fosterdød, men reduserer fosterveksten. Energireservene hos fosteret/ det nyfødte lammet vil også reduseres, og risikoen for næringsmangel, nedkjøling og tidlig lammedød øker. Fosterhinne-utviklingen kan også påvirkes negativt hos for feite søyer. Det viktigste er å unngå ytterpunktene. Anbefalt hold for søyer gjennom drektigheten er holdklasse 3- 3,5.

Andre tilstander som settes i sammenheng med kasting, dødfødte og svakfødte lam er stress, skader, misdannelser, langvarige fødsler, feilstillinger og for sein eller feilaktig fødselshjelp. Sjukdom hos søya, som melkefeber og ketose, øker også risikoen for dødfødsler. Tall fra Sauekontrollen viser at forekomsten av dødfødte lam og dødeligheten blant levendefødte lam, er lavest for tvillinger og øker med økende kullstørrelse.

Generelle forebyggende tiltak

- God og balansert fôring
- God kvalitet på fôret. Unngå jord og møkk i siloen/ rundballene og muggent fôr
- Høy reduserer risikoen for toksoplasmose og listeriose
- Hold katter og småfugl unna fôrlagre
- Hold gnagerbestanden nede
- Unngå unødige stress de siste ukene før lamming.
- Isolér søyer som har kastet, fjern fosterhinner, kastefoster og strø
- Bruk hansker og beskytt deg selv
- Redusér innkjøp av livdyr mest mulig
- Overtrekkstøy og støvler til besøkende

Innsending av materiale

Innsending av kastefoster og døde lam kan være nyttig for å fastslå årsaken til et besetningsproblem. Ta kontakt med veterinær for å diskutere problemet og videre utredning.

Lam til obduksjon kan sendes til alle Veterinærinstituttets laboratorier. I Sandnes er det i perioden rundt lamming veterinærhøgskolen som tar i mot lam. Det bør undersøkes flere lam som er typiske for problemet i flokken, husk å sende med tilhørende fosterhinner. Materialet må være så ferskt som

mulig. Legg ved opplysninger (i egen plastpose) om sjukehistorie, både for enkeltdyrene og besetningen, dato, eiers navn, adresse og produsentnummer, samt veterinærens navn og adresse. Lam som sendes må pakkes i to lag tett plast og støtsikker ytteremballasje, for eksempel en kraftig pappeske.

Les mer på www.animalia.no/htsau

Av Lisbeth Hektoen,
Helsestasjonen for sau, Animalia,
lisbeth.hektoen@animalia.no

STREKKMETALL TIL SAU

Norsk kvalitet, galvanisert

Platetykkelse: 3,0 + 3,5 eller 4,5 mm
Hullåpning: 15 x 38, 17 x 38 eller 19 x 40 mm
Platelengder på lager: 160 – 300 cm

Vi leverer:

Løse plater, (til deg som har trevirke selv)
Som byggesett, (vi lev. imp. plank, m/festemidler)
Sveiset på stålrammer, (med 3,5 mm plater)

Vi sender over hele landet, på billigste måte.
(leverer selv i Sør-/Vest-Norge, med egen bil)

Beste kvalitet, til beste priser!

Fjermestad Gjerdelager

4355 Kvernaland - Tlf. 51 48 55 62 - Fax. 51 48 77 94

Optima pH i lammesesongen

- Ved fødselshjelp
- Til "lammebyte"
- Ved munnskurv
- Ved oppfôring av lam

På www.optima-ph.no finn du informasjon, forhandlarliste og nettbutikk.

OPTIMA PRODUKTER AS

Gamle Dalaveg 86,
5600 Norheimsund
Tlf. 56 56 46 10

www.optima-ph.no

Hudpleie pluss, hudspray og hudvask for dyr